

Georgii Wolffgangi Wedelii, Med. Doctoris, Consilarii ... Pharmaciae acroamaticae disputatio I. De praeparatione, solutione et solventibus, eodem praeside / publicae disquisitioni subjecta à M. Joanne Jacobo Fikkio, ... ad diem Jul. M DC LXXXV.

Contributors

Wedel, Georg Wolfgang, 1645-1721.
Fick, Johann Jakob, 1662 or 1663-1730.

Publication/Creation

Jenae : Litteris Krebsianis, [1685]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zspmhdcw>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

GEORGII WOLFF-
GANGI WEDELII,

15

MED. DOCTORIS, CONSILIARII ET ARCHIATRI
SAXONICI, THEORETICES PRO-
FESSORIS PUBLICI,

PHARMACIÆ
ACROAMATICÆ

DISPUTATIO I.

D E

PRÆPARATIONE,
SOLUTIONE ET SOL-
VENTIBUS,
EODEM PRÆSIDE

publica disquisitioni subiecta

à

M. JOANNE JACOBO FIKKIO,
JENENSI,

IN AUDITORIO MEDICO,
AD DIEM JUL. M DC LXXXV,

J E N Æ

LITTERIS KREBSIANIS.

V I R O

Nobilissimo, Amplissimo ac Excellentissimo

DOMINO

JOANNI ANDREÆ
SCHMIDIO,

Logices ac Philosophiæ primæ
Professori Publico ordinario ce-
leberrimo,

*Patrono ac Fautori suo debito obser-
vantia cultu ætatem prosequendo,
devenerando,*

Exercitium hoc Academicum

*in gratissimi animi testimonium & ulteriorem
sui suorumque studiorum commenda-
tionem officiosissime dicat*

M. Jo. Jacobus Fickius.

I. N. F.
 PROOEMIUM
 De

Pharmacîa in genere.

SAluberrimum Medicinæ promptuarium est PHARMACIA, ad quodvis morborum genus arma ministrans. Hæc, authore *Pergameno in-erod. c. 8.* nudis medicamentis interiores affectus & exteriores sanat; adeoque *ἰεργαπεία*, seu medicinæ καὶ ἐξοχήν dictæ, curatoria scilicet, pars est præcipua.

ἰεργαπεία, hujus *materiale* constituit materia medica; *formale* intrinsecum, *methodus medendi*; extrinsecum absolute tale, medicamentorum *preparatio*, respectivè tale eorundem *compositio*, quæ ipsa est uno nomine vocata pharmacia, singula illa complectens suo ambitu.

Pharmaciam diximus potius, quàm pharmaceuticam, tum veterum, ut *Galen* l. c. autoritate, tum recentiorum. Ita quoque in concreto quasi aptius vocatur, quàm pharmaceutica ars. Non enim tam occupatur circa *ποίησιν* ipsam, sed *ποίησιν* modum & rationem scientificam. Sic pharmaciam scripsit *Fernelius*, quæ censum saltem medicamentorum continet, qualia etiam tradunt *luminare majus & minus*, *antidotaria*, *dispensatoria*, *pharmacopœe*, *armamentaria* & quæ vocabula unicuique arrident alia. Sic Pharmaciam moderno seculo applicandam scripsit *Ludovici* noster p. m. cum selectu præparationem,

tionem, dispensationem & taxationem medicamentorum comprehendens.

Pharmaciam diximus, ut & Galenicam & Chemicam, præparationem unâ fideiâ absolveremus. Quid aliud enim est Chimia, quàm pharmacía selectior, si finem ejus æstimus? Chimia nempe non tam *specialis*, quæ circa regnum solum minerale occupatur, ut separatione factâ metalla habeantur, unde metallurgia, fusoria, vel docimastica seu probatrix aliàs audit; non *specialissima*, quæ lapidi Philosophorum, ut vocant, seu tincturæ universali, arti tingendi metalla reliqua in aurum, invigilat; quàm *universalis*, ratione objecti, quatenus singula naturæ regna scrutatur, centra reseat, & medicamina ad usum humanum exinde quærit. Licet enim in contrarium potius inclinent alii, invertendo duas postremas classes, nobis tamen ex rei fundamentis hoc potius videtur afferendum.

In artis formam redacta nominari potest, quando non tam processus tradere animus fuerit, quàm eorundem rationes; conceptum scientificum fundamentalem artis tradendo, omnibus quasi exhaustis essentialibus requisitis.

Artis forma duplex statui potest, prima, quæ rudimenta tractat, ab ovo omnibus requisitis traditis, το ὅτι, ut quis noverit destillare aquam, spiritum, vel processum alium, exoterica quasi, si Philosophi distinctionem huc applicemus in methodo docendi; Altera, quæ illa quidem supponit, vel secundariò tractat, primariò verò genuinos operandi fontes & principia, ut v. g. aquarum parandarum ἐνχέριον absolvatur, præceptis universalibus, quod & de aliis quibusvis valet. Non primam, sed secundam tradere animus fuit, vel traditam intulare. Atque hæc est pharmacía acroamatica, ut exauriamus sic operationis cujuscunque fundamenta, & stabiliamus inventa, novaque subinde inveniamus, viâ ad solidiorem cognitionem & scientiam factâ.

Ponamus, architectum dogmaticum & practicum velle docere alios artis suæ fundamenta. Supposito ergò, nosse jam
vel

vel nosse debere auditorem, domum constare ex cellâ, basi laterali, hypocausto, cameris, fenestris, areâ, tecto, ut alia mittamus, non opus est his immorari, vel saltim aliunde & prius id scire, sed his positis, quomodo regulari formâ undique artificiosè exstruenda sit, ut omnia illa ad leges artis fiant, & struantur, hoc demum artis, hoc excellentius fuerit.

Ut selectus necessarius est materiæ medicæ, quem hætenus pro virili instituimus, ut distinctione adhibitâ non tam multa, quàm probata contra morborum exercitum infumamus, virtute magis quàm mole nisi; sic meritò quoque selectus in formâ dictâ est omninò, imò magis necessarius; neque enim cruda vel simplicia per se benè suffecerint, sed præparata & ad usum aptata, vel etiam inter se mixta nosse & seligere oportet.

Præparatio ergò medicamentorum decet medicum, non dedit, saltim quoad artem, ut judicare penitus de iisdem jam factis vel faciendis possit. Qualis præparatio, talis effectus sperandus est. Quis hinc vitio verterit medico, quod sciat, vel potius illi non exprobaverit, quod nesciat parandi modum? Dux bellicus non feliciter hostem impetere & vincere hinc valet, nisi calleat exactè, quæ arma quibus opponenda, quomodo apparanda, vel apparata hinc, ut ex voto scopum feriant, non frustra sint. In laude habetur, si dux belli tormenta explodere, aciem struere, unaque manu suâ oppugnare hostem noverit; si navarchus ad malum fedeat, & ipse quoque, re ita ferente, remiges adigere, vel vela contrahere, anchoram levare, saltim præceptivè, noverit. Quis itaq; vitio vertat medico, nec potius in parte gloriæ ducat, quod ipse præparare sciat medicamenta, nec cæco ductu credere cogatur?

Atat, dica scribitur hodiè non rarò medicis, qui præparare, & quod confectarium est, dispensare hinc sustineant medicamenta pharmaceutica, variis additis hanc in rem rationibus utrinque. Si antiquos lustremus mores, non puduit medicinæ primos antistites & parentes, *ἀποχρῆστας* hæc præstare, unde licet hinc sensim sensimque diversa officia cœperint

esse ministrorum & directorum, illorum vice chirurgis, pharmacopœis & aliis fungentibus; ideò tamen non deroganda est libertas hæc ipsa. Neque id indignum ejus munere fuerit, cum & magnates in eo gloriolam non rarò hodiè quærant, vel saltem ipsos deceat hoc ipsum, non dedeant. Idem quoque est necessarium, præcipue in casibus fortuitis; imparatum offendi medicum turpe est, & emendicare sæpe prius longo tempore remedium, quando periculum in morâ est, ægro haud rarò moriente, qui servari potuisset. Imò hodiè, licet non sine abusa, & matres familias sæpe magis instructæ sunt desidiis medicis. Convenientissimum ergò hoc videtur, & tutius & citius omninò est, adde & jucundius.

Sæpe sanè, qui pharmacopœi esse debent, quoad hoc sunt repositores, ignari remediorum Chemicorum parandi modi. Quì verò remedium activum præscribi vel propinari possit, tuto alienâ fide? Dubitandi habet occasionem & timendi, ne antimonio diaphoretico, §io dulci, cinnabari ꝑii, ut factum est hinc inde, tristibus exemplis, præscriptis, anxietas, cardialgia, hypercatharsis, mors insequatur. Exemplum de §io diaphoretico habet *Amthor. in auri logio*, aliud de mercurio dulci in actis medicis nostris extat, quod Tubingæ contigit, alibi à nobis laudatum, de cinnabari ꝑii novimus, eandem cum arsenico adulterato mercurio sublimato factam. Sin suâ manu fecerit eadem, optimè constat, elaborata esse veris menstruis, genuino modo, decenti *διαφύσει*. Fraudes verò infinitæ sunt, quibus in pharmacopœis vel utuntur, vel uti possunt, lucri cupidi, medico persuadentes aliud, vel imponentes potius, cum risu.

Habet & hoc pacto ipse occasionem erogandi eleemosynas, & pauperibus gratis mederi. Medici sunt eleemosynarii publici, nemo magis homo occasionem habet beneficiendi, visitandi ægros, dandi medicamenta, juvandi, consulendi & solandi *Φίλων θεῶντες*. Contrario verò posito omnis decollat occasio, quin ipse aliorum vivere gratiâ quasi cogitur, non propriâ domo vel corpore affligatur morbis.

Quin

IN GENERE.

Quin & hic unus verus est modus, incrementa medicinae promovendi, seu inventis novis remediis & arcanis, si ipse centra mixtorum referet, & indies plus ultra tendat quarendo nunquam otiosus naturae minister. Id verò quàm jucundum, quàm utile & necessarium sit, vix dici potest; seu stabilitis experimentis & observationibus novis, iisque certis, non fucatis, vel farragini receptarum involutis; seu certius cognitis viribus remediorum horum vel illorum. Non prius coepit novâ superbire facie medicina, quàm, prævio *Paracelsi*, aliisque chemicis & medicis, hæc præparatio domestica & dispensatio fieri consuevit.

Nihilominus tamen interest reipublicæ, ut pro salute urbis & vicinorum officinæ publicæ prostent, tanquam promtuarie perpetua. Non possunt tot officinæ, quot Medici in urbe, tolerari, sine detrimento vel medici, vel reliquarum, vel publicæ rei. Distincta sunt officia medici & pharmacopœi.

Non unus sufficere omnibus medicus valet, seu uberior praxis ipsi contigerit, seu morbi epidemii & cumprimis pestis urbem invaserit. Nec exauriri potest praxeos ambitus solis euporistis, non carere potest medicus ministerio pharmacopœi, in parandis & adhibendis clysteribus, decoctis, electuariis, emulsionibus, unguentis, aliisque, multò minus in antidotis majoribus, theriacâ, mithridatio, confectione alkermes. Pharmacopolia naturæ sunt reconditoria perpetua & gazophylacium; unde vasto satis apparatu egent. Verbo, necessariæ sunt absolute officinæ publicæ; si necessariæ, conservandæ sunt, si conservandæ, medicus præscribere debet medicamina, deque eo prospicere. Accedit, quod non tam privatæ, quàm publicæ officinæ sæpe sunt & eo nomine, quod a magistratu constitutæ, sumtibus publicis, quod redditus inde in ærarium publicum, urbis, academix alicubi ipsius, ad pias causas impendantur.

Superest igitur, ut medici & pharmacopœi opera sint mutua. Non debet medico præscindi omnis dispensatio eo-

rum quæ didicit, quæ paravit & parata optimè applicare novit, uti nec chirurgis prohibetur emplastra, unguenta, pulveres aliaque domi parare & adhibere, non vendere. Selectio-ra euporista quædam, in varios casus, seu in urbe, seu extra urbem, pro pauperibus aliisque, concisâ methodo adhibere, & dispensare justissimum est. Ita sanè nec ægros sumtuum magnitudo deterrebit, nec medicus damnosam exercere praxin cogetur, nec omne, nec nullum lucrum manebit pharmacopœis.

Tres hi necessariò concurrunt, & medius inter medicum & pharmacopœum est æger, dives, pauper, mediocris fortunæ. Divites pauciores in mediterraneis his locis & medico & pharmacopœo solvere possunt, non semper tamen solvunt præ avaritiâ, sorditie, ingratitude. Pauperes, quorum maximus est numerus, solvere neutri possunt, pro eâ quidem proportionem ac requirebatur, pro purgante v. g. medico ob præscriptum, duos circiter grossos, pharmacopœo pro pulvere parato, cui labor inclusus est, itidem duos circiter, vel ad minimam, unum grossum. Quæritur, annon consultius sit conscientiæ & conditioni ægri, si unâ fideiâ duos dealbare possit parietes, aliàs egenus? Mediocris fortunæ inter hos medii ferre quidem sumtus aliquos, non tamen ita multos queunt. Ergò cum pro modulo ægri habeant sua fata & pharmacopœus & medicus, contentum esse oportet unumquemque suâ sorte, nec invidere alteri, nec nocere.

Id verò argumentum est potissimum, quare Serenissimi Saxonie Duces dispensationem medicis indulgent; ita enim proportio servatur, quæ justæ norma est, ut suum cuique tribuatur, nemo lædatur, non multiplicentur sumtus præter necessitatem, nullus defectus, nullus excessus sit, sed omnia moderata & pacata.

LIBRI I. SECTIO I. CAPUT I.

De

Formâ pharmaciae & divisione.

Occupatur pharmacía duobus officiis, circa objectum suum, præparat & componit. Præparatio est generalior, compositio specialior. Distincta igitur cum sint, distinctè quoque melius, nostrâ opinione, tractantur & traduntur, contra ac in institutionibus communiter, imò & in aliis observatur. Utraque est necessaria, maximè tamen præparatio, neque enim & compositio, tanquam præparatio ut sic, citra illam fieri potest. Necessaria est præparatio, ut fiat selectus particularum utilium ab inutilibus duplex, grossior & subtilior, quorum illud Galenicis, hoc Chemicis tribuitur magis. Præstat & hæc conjungere potius, uni eidemque fini debita i. ob modum tractandi diversum. Non omnia æquè subtilius tractari gestiunt, multa etiam grossiori visò modo. Est & pulveribus vegetabilibus solis, sirupis, conservis sua laus, non minus ac extractis vel oleis. Quin sæpe dum nimis curiosè separare centra intendimus mixtorum, æmulamur hospitum publicum, qui convivis suis mera bellaria, nullos cibos apponit. Naturam sequi præstat, non omnia extrahere, vel solvere, sed saltim necessaria. Ubi cessat finis, ibi cessant omninò media. 2. Ob selectum diversum & usum hinc instituendum. Non omnia chimica bona sunt, quædam non necessaria, quædam superflua, ut non dicam hyperbolica. Inflant sæpe hominum spes & destituunt. Non omnia Galenica mala.

Si consideremus rationem formalem pharmaciae, Galenicæ & Chemicæ, utraque sanè consistit in *συνχρῆσις* & *διαχρῆσις*, quod vulgò *solutionem* & *coagulationem* vertunt, reverà tamen potius unicè separationem utilium ab inutilibus notat. Nulla præparatio est, seu Galenica seu Chimica, quæ non in
hâc

hâc formali ratione consistat, nisi quod Galenici sæpe à scopo aberraverint, vel saltim non sufficienter eundem attigerint. Non confundenda ergò & hîc forma, & finis, quæ maximè differunt. Hinc ut hæc magis pateant, liceat nobis statuere, quod in pharmaciâ, quoad præparationem strictius spectatâ, fiat separatio utilium ab inutilibus ex triplici regno petitorum simplicium, eaque tum grossior, tum subtilior, ad obtinendum medicamenta concinna. Uti id ipsum quoq; quadrat & applicari facîle potest & componenti parti ejusdem. In illâ magis *διάνεσις*, in hâc *σύννεσις* magis habet locum & visitur.

Quisnam primus hanc rationem formalem pharmaciæ aptaverit, non satis patet. Non incommodum verò erit, ipsi *Philosopho* id adscribere, qui *libr. 1. Metaphysicor. cap. 7.* τὰ μὲν γὰρ αἰτ, σύννεσις, τὰ δὲ διαάνεσις, ἐξ ἀλλήλων γίνεσθαι. *Quædam enim conjunctione, quedam verò disjunctione ex se invicem fiunt.*

Separatio fit, neque enim simplicia dicta medicamenta, quæ subiectum constituunt ejusdem, omnia per totum & omnes adeò partes in usum vocari possunt. Ergò necessum est, ut fiat quædam *διάνεσις*, *secretio*, distinctio proficui à superfluo, excrementitii à medicamento, utilis ab inutili. Separatio est divisiva, à priori, ut non solum in medicamentosas & minus tales, verum quoque in compositas & simpliciores velut elementares partes fiat divisio, seu *διάνεσις*.

Separatio hæc est collectiva, à posteriori; factâ enim secretionem, id quod secretum est, unitur, in unum colligitur locum, ut impendi possit. Per mechanicam hæc contradictio apparens facîle patet. In arte metallicâ formalis ratio eadem militat, separare nempe partes metallicas à scoriis, eo ipso verò dum fit separatio, necessario fit collectio, imò illa ob hanc instituitur solum & unicè. Hinc non tam duæ distinctæ operationes sunt *σύννεσις* & *διάνεσις*, quàm affines & uno ex fonte oriundæ. Paradoxum igitur licet hoc videri possit, certissimum tamen est, ubicunque est *σύννεσις*, ibi quoque esse *διάνεσιν*; & ubicunque *διάνεσις*, ibi *σύννεσιν*. Una est propter
aliam,

DE FORMA PHARMACIÆ ET DIVISIONE.

aliā, σύγκρισις seu consociatio propter διάνευσιν, & διάνευσις seu dissociatio propter σύγκρισιν.

Hinc, ut hæc repetamus breviter, materiale, seu causa materialis, (subjectum medicis,) Pharmaciæ sunt remedia ex triplici regno. Causa formalis est separatio & selectio, discretio collectiva boni & utilis. Efficiens est Medicus, seu minister illius pharmacopœus; finis est obtentio medicamentorum, in variarum formarum genere & classe, aptorum & convenientium.

Modus ergò, seu forma, quæ dat esse rei, non unus est, sed multiplex, unde quæritur haud immeritò, quænam divisio operationum pharmaceuticarum sit melior & commodior. Variant sanè (1.) ratione subjecti generalis, alia præparatio est vegetabilium, alia animalium & mineralium simplicium; variant ratione subjecti specialis, licet similium eadem sæpe sit ratio, unde non commodè ex hoc capite distingui queunt, modus enim singulorum non unus est.

Nec (2.) ratione consistentiæ, vel finis easdem dirimere licet, multò minus (3.) confusaneo ordine alphabetico easdem tractare, non præmissâ illâ distinctione, unde ex parte idem in progressu speciali secuti sumus; vel confundere præparationem cum compositione consultum est. Reperiri quidem hoc modo commodè possunt, non item concipi ad genium naturæ. Meritò itaque illam divisionem pro omnium habemus optimâ, quæ exhaurit (1.) ipsa omnia subjecta, seu materiale, ut quodlibet ex his præparatum sub hac militet; (2.) exhaurit omnem modum specialem, quorum unusquisque sub generali contineatur non minus. Atque hæc ratio est, quare omnem apparatus pharmaceuticum ad tetradyn reduxerimus: præparationem, solutionem, destillationem & calcinationem. Nulla est operatio, nostrâ quidem opinione, quæ non huc quadret.

LIBRI I. SECTIO I. CAPUT II.

De,

*Operatione pharmaceuticâ primâ,
ejusque specie Pulverisatione.*

PRÆPARATIO ut generalius reliquis nomen est, ita & primo loco meritò ponitur. Notat hæc nobis hoc loco omnem illam præparationem seu aptationem ad usum, verbo, *σύγκρισιν* & *διάκρισιν*, quæ (1.) est solidorum, ut solidâ vel mediâ formâ maneant, (2.) respectivè grossior, ad differentiam subtiliorum reliquorum. Hinc in officinis præparata duo notant, prout opponuntur vel crudis, unde dicuntur præparata, quæ cruda non sunt, sed quocunque modo præparata, ut esula præparata, scammonium, (v. g. per fumum, *ἄρις*) præparatum; vel prout contradistinguuntur duris & solidis compactis, unde pulverum formâ vel farinarum quoque veniunt. Verbo, præparata audiunt, quæcunque pulverisata, trita, lævigata &c. ut ordine recensebimus.

Præparata dicuntur I. PULVERISATA, id est, in particulas plures minutiores confracta. Simplicissima hæc est *διάκρισις*, à naturâ in ore expressa, ubi concisione & contusione sejunguntur, ut unitæ hinc, quasi *σύνκρισις* factâ, deglutiantur partes alibiles.

Dissociantur hoc pacto particulæ mixtæ per se, sine primario duplici, ut non cohæreant amplius, sed in plures atomos fiat disjunctio; deinde ut separentur particulæ heterogeneæ recrementitiæ, adeoque fiat *διάκρισις*, v. g. furfurum, quod in farinis ad oculum patet; particularum fibrosarum, quod speciatim in radice contrayervæ ad oculum visitur, ut corticofas, lignofas, grossioresque alias partes, vel in an-

teces-

tecessum separandas, vel ipsâ pulverificatione secedentes, taceamus.

Sic exempli loco pulveris ex foliis esse potest pulvis carduibenedicti, ex radicibus, pulvis althææ, symphyti, & instar omnium, radicis ari, tormentillæ, bistortæ, in quibus singulis etiam pulverificatione solâ separatio utilioris partis emergit; ex floribus, pulvis rosarum rubrarum; ex farinis, fabarum, lini, secalis, ut alia minus usitata mittamus.

Si principia materialia & fundamentalia pulverum, tanquam effectuum pulverificationis, lustremus, offendimus (1.) *Terrea pulverificationi propria.* Terra est primum quasi pulverabile, & quæcunque de ejusdem prædominio participant; licet ipsam quasi carnem seu potiore corporaturæ partem præ se ferant. Ministrans pulverificationi sunt ignis & aër, licet, instar regulæ, quæcunque ab aëre exsiccati possunt ad pulverisandum, consultius est quàm ut igne id fiat. Aqua verò est eidem contraria. Ergò ut pulverisari possint folia, radices, ligna, aliaque, evocari prius debent particulæ aqueæ, tanquam obstantes. Hinc & salia crystallina quæcunque faciliè & intimè pulverisantur, humidiora minus.

(2.) *Pulverabilia magis sunt, quæ laxiorem habent cohesionem, minus, quæ compactiorem texturam.* Hæc enim vel conglobari magis contundendo, vel complanari quàm disjici amant. Hinc cum sulphur plicatilibus gaudeat & cohæsivis particulis, quæcunque sulphure explicito resinoso, globosoque gaudent, minus sunt pulverabilia, adeoque adjumento egent, dissociante scilicet, unde huc faciunt ipsa oleosa, oleum amygdalorum expressum, vel implicitè in nucleis adhuc hærens, pistillo tamen exprimendum & communicandum faciliè. Sic præter resinofiora, camphoram, scammonium, gummi guttæ, etiam non tam benè pulverisantur gummosa, ut gummi tragacanthæ, Arabicum, & mucilaginosæ, radix althææ, symphyti, ut humidiora plura taceamus.

(3.) *Duriora pulverificationi minus subjecta.* Omne nempe contundens durius esse debet, quàm contundendum, ut

vinci, subigi & sic pulverisari queat. Quando verò vel æqualibus concurrunt frontibus agens & patiens, vel illud quocunque modo obsecundare cogitur, effectus confurgat oportet, medius, pulvis nempe non purus, participans de solo pulverato, sed mixtus & v. g. æneis particulis fectus. Valet id de lapidibus durioribus, hæmatite, sapphiro, smaragdo, crystallo aliisque; unde sæpe hinc fallacia non causæ ut causæ in effectibus confurgit, exemplo viroris & aliorum.

(4.) *Pro modulo pulverisandorum, imò & miscendorum, variant etiam mortaria.* Valet id in genere ratione quantitatis, duritiei, & qualitatis ipsius. Magna maximis mortariis subigenda, parva magnis saltim respectivè, ut sufficiens possit fieri tum confusio, tum collectio, nisi enim respectivè majus fuerit mortarium, excidit pulverisandum, nec colligi ita potest.

(5.) *Molliora & coherentia misceri magis cum aliis, quàm per se pulveriri amant.* Cum enim mollities vel aqueum, vel roscidum sulphureum principium agnoscat, superabundans & prædominans terreis, minus excuti possunt atomi fracturâ illâ magis vel minus violentâ. Sic laudanum opiatum, nisi ficius fuerit, minus benè pulverisatur. Molliora verò intelliguntur non uniusmodi gradus. Observatum enim est exemplo laudani opiatum, quod paulò fluidius & recentius cum pulvere quocunque subigatur, ad siccitatem verò inclinans magis conglobetur. Molliora hujus generis cedunt in sedes pulverum, citra manifestum ejus rei sensum, si modus servetur. Quin nisi diffociatio talis fiat, in vehiculo ipso assumendi tempore facile coeunt, conglobantur & coherent, amissâ pulveris formâ; quod resinæ scammonii vel gialapæ exemplo claret, quæ non facile per se hinc solæ dantur.

Ex dictis ceu porisma elici potest, (6.) *quæcunque pulverata magis sicca & terrea sunt, atatem ferunt; quæ oleosa vel humida in recessu, minui.* Sic corallia præparata & similia diutissimè asservari queunt, ex vegetabilibus radix ari, ireos Florentinæ &c. siccata probè. Alii verò pulveres facile congloban-

globantur, & uniuntur iterum, quod etiam in martialibus aliquando ipsis contingit, nisi omnis humiditas etiam aëris ipsius arceatur. Et hæc ratio etiam inter alia conveniens dari potest lævigationis & in pyramidulas fastigationis; hoc enim pacto asservata non æquè excludunt aërem, sed poris suis admittentia eundem non æquè concidunt, facillimo tritu in pulverem desideratum ex tempore facessentia. Patet id manifestius in trochiscato agarico, in trochiscis viperinis & similibus, quæ præparatio conservationi & asservationi omninò propria est. Oleosa verò pulverata facillè rancescunt, ex ordine dimotis magis oleosis sulphureis, iisque per se jam debilioribus, unde regulæ instar observandum est, pulverem Haly contra phthisin debere esse recenter dispensatum, unde & ultra 3j. vel alteram pro re natâ in futuros usus non conditur pyxide. Si enim vetustior sit, vel non recens, rancescentia se prodit statim, rancida verò omnia tussim, phthiseos individuum comitem, excitant, unde plus damni quàm emolumenti inde experiri licet. Quin ipsis ægris statim primo sensu averfatio inde oboritur. Chirurgo phthisico præscriptus aliquando pulvis, non observatis hisce legibus dispensatus, mirè exacerbabat symptomata.

Imò id etiam frumentaceorum exemplo illustrari potest, farina enim diutius asservata & in cadis condita facillè rancescit & conglobatur, insalubres hinc largiens militibus panes. Hinc farinam, quæ Augusto mense molita est, perennare, ex Cardano confirmat *Scaliger exercit. 87. p. 321.* quia nempe tunc sicca frumenta sunt, ac Julio quidem mense nimis calida; atque etiamnum *εὐπύρευνα* ex æstu obtinere; septembri supervenientis hyemis humorem acquirere occipiunt, medio tempore sicca sunt, absque humido illo adventitio.

LIBRI I. SECTIO I. CAPUT III.

De

Tritu, alcoholisatione, cribratione.

PRæparata audiunt 2. TRITA, seu per trituram subacta magis. Sanè tritus & in mechanicis pulverisationibus est

frequentissimus & utilisissimus; quid enim aliud est molendinorum actio, quam terere, mählen vocamus, unde subtilissima fit comminutio particularum & hinc διατριβή. In scholis pharmaceuticis tritui subjiciuntur imprimis duriora, lævigandi fine, ut pulvis fiat subtilior & impalpabilis. Pulverisatio disjicit, & ex centro excutit atomos confractas, tritura complanat magis, ut nihil asperum, inæquale, hamatum supersit, sed lævia omnia latera fiant. Ad melius hæc illustranda notabile est, tritum efficacissimam esse operationem (1.) ob motum continuatum. In contusione & aliàs est magis interpolatus, hîc verò continuus. (2.) ob planum & æquabilem parietum concursum, fit enim in porphyritide, duplici lapide, uno mobili, altero immoto, unde nulla præterlabi potest particula, quin atteratur & lævigetur, frequentato illo motu. (3.) à motu continuo excitari calorem, à calore dilatari poros magis, adeoque pandi intima quasi corporis subje&ti. (4.) Tritum esse quasi novum pulverisationis gradum, novum augmentum, actum secundum, unde prius pulverisata actu primo v. g. corallia, cornu cervi ustum &c. teruntur, ut pulvis fiat subtilior; licet quandoque & pulverisationem ipsam præstet primam, exemplo molendinorum. (5.) affusione aquarum magis subigi pulvillos, subactos comminui intimius & confringi magis. Facit huc tritus ipse communis alius mechanicus, quando superficietenus lævigantur corpora dura, ut chalybs, & inde præparata instrumenta, vitra ipsa, ubi non minus particulae minores v. g. martiales deteruntur, & in affusam aquam concedunt.

Hinc notabile est, tritus usum specialem (communes enim tacemus cum pulverisatione,) primum esse lævigationem, quâ ipsa duriora aptantur magis subtiliori pulverisatione ad usum internum, unde mineralibus & metallicis, ut & quasi talibus corporibus competit magis, minus vegetabilibus, & facit ad benè esse. Secundum, mixtionem faciliorem, ita enim, promptius se invicem subeunt, pulvis pulverem, pulvis olea, ut in unguentis & emplastris, ut de pictorum coloribus nil dicamus, hoc pacto mirè ornatis & adauctis. Usus tertius est
pandere

parandere centra mixtorum, quo velut igne occulto pori reserantur, ut videmus per mechanicam, tritu seu frictu mediante succinum trahere paleas, frictu odoramenta spargere de se magis odorem, imò frictu, (qui ipse tritus est,) excitari flammam, uti funibus id agricolæ non rarò præstare solent.

Cum ergò hinc metallorum pori minus obsecundent extrahentibus menstruis, tritus id faciliat, atque adeò Chimiæ obstetricatur. Exemplum hujus rei præbet Ra martis cum aceto, si enim in marmore teratur, limatura martis magnesiata, affuso subinde aceto, tinctura inde egregia consurgit, unaque crocus aperitivus non minoris utilitatis. Illustravit idem exemplo auri potabilis *Langelottus epist. ad Acad. Curios. de prætermisiss in Chimiâ*, qui sublimiorem quoque rationem modi agendi tritus adlegat, quod nempe continuo tritu illo sal illud mirabile, unicum solvens catholicum, attrahatur, quod hinc pansionem auri, corporis alioquin inaccessi, juvet. Modus nempe est *observat. 59. Anni III. Ephem. Germ. p. 101.* ut folia auri concisa terantur in mortario vitreo densissimo, donec in pulverem subnigrum convertatur. Hic partim ex retortulâ propellendus in paucas, sed rubicundissimas guttas, quæ vel per se, vel cum spiritu vini tartarificato digestæ verum exhibent aurum potabile; partim extrahendus aceto philosophico, quod describit ibidem. Guttulæ sanè illæ aliunde quàm ex aëre haberi nequeunt, rarefacto pulvillo se miscente eodem, cumque illo partibus aqueis contentis.

Quartus usus est exulcitare mercuriales partes fixatas, seu mercurios corporum exhibere. Mercurius sanè summè mobilibus particulis constat; unde frictu & tritu depositam undecunque illam mobilitatem reassumit, quod in speculis visitur toto die. Inde inducti authores concluderunt, mediante tritu ex metallis & mineralibus metallicis, (quæ singula mercurio constant condensato & coagulato, magis vel minus digesto,) posse resuscitari eundem. Sic *Rodericus à Castro* in descriptione laudati croci martis cum aceto parandi, mediante tritu, addit, cavendum esse, ne nimis minutâ trituratione, quod aliquando

quando fiat, in argentum vivum degeneret, *l. 2. de morb. mul. c. 5. p. 215.* Hoc ut suo loco relinquitur, ita idem id comprobatur exemplo mercurii antimonii *Langelottus citato loco, p. 102.* Jubet nempe, probatâ oculari fide convictus, terere regulum g^{ii} cum salis tartari duplo & salis ammoniaci subduplo, affusâ per vices urinâ, hinc digestionem exponere menstruâ, & tandem destillatione per descensum mediante propellere mercurium vivum in aquam cucurbitæ inclusam.

Quintus usus est, figere & recludere mercurium ipsum vivum, qui usus alchimisticus est, à recentioribus quibusdam Philosophis unice æstimatus, qui non minus ac *Langelottus* motam philosophicam excogitarunt, ac illud Philosophorum seu Chemicorum sibi dictum putant; tere, tere, nec pigeat te terere, q. d. totum opus in solâ triturâ consistere, uno vase, uno igne, uno calore, muliercularum operâ conficiendo negotio, de quo quidem latius agere instituti nostri hîc non est.

Præparatio ipsa, ut ex dictis patet, confractione particularum fit variâ, estque simplicior reliquis operationibus omnibus, speciatim videnda quoque in alcoholisatione. Præparata nempe dicuntur 3. ALCOHOLISATA, quod modum addit vel notat pulverisationis. Alcohol frequentissimum quidem nomen in scholis pharmaceuticis & Chemicis, unde tamen ita vocetur, ex linguæ Arabicæ arcanis unice delumendum est. Neque verò originationis locum habet, quam quidam tradidêre

Rolsincio nostro, derivandum esse a كَهْل kabala, exaruit, cuius vocis nullatenus huc quadrat applicatio, neque enim exsiccatione fit subtilior præparatio seu alcoholisatio, quamvis facilior pulverisatio. Sed, ut nostram explicemus mentem, ratio denominationis Arabicæ est desumpta exinde, quod orientales populi antimoniato subtilissimo pulvere illeverint supercilia, unde ad instar hujus & alia præceperunt subtilisari ut alcohol, i. e. ut

antimonium pro collyrio tali. Nam كَحْل kakhala stibio, tanquam collyrio, illevis notat, كَحَال kakhalon, stibium, كَحْل colly-

DE TRITU, ALCOHOLISATIONE, CRIBRAT. 17
collyrium; al verò est articulus. Hinc in *luminar. maj. f. 1. p. 15.* præscribuntur grana myrti trita sicut alcohol, ubi commentator *Manlius* addit: alcohol, id est, subtile sicut atomi solis. Illustratur idem ibidem loco ex *Nicolai Flor. in l. 3. in cap. de curatione agritudinum oculorum.* Administrantur, ait, medicinæ oculis aut sub formâ pulveris; & vocantur cohel, vel chofel, sive alchoel, vel alchofol, & significat pulverem debere subtilissimum esse sicut atomi, qui apparent in sphaerâ solis. Adeoque intelligitur propriè loquendo per alcohol pulvis subtilissimus. Hinc additur quandoque hodiernum formulis: M. F. pulvis ut alcohol.

Adæquate verò alcohol etiam prædicatur de subtilitate liquidorum, nominatim spirituum, unde spiritus vini alcoholisatus audit, qui adeò subtilis est, ut effusus in auram diffletur prius, quàm minori mole illâ in terram cadat; licet id dicatur paulò hyperbolicè. Aliàs proba summè subtilis & alcoholisati est, si pulveri pyrio affusus & deflagratus eundem accendat. Verbo, diffusibilem notat pulverem, (quod in pulvere Cyprio solet probari,) diffusibilem spiritum.

Præparatio absolvitur 4. CRIBRATIONE. In singulis fit *διάκρισις* seu separatio, hoc loco tenuioris à grossiori, ut in prægressis, tritu & alcoholisatione, fit *διάκρισις* magis ipsarum particularum confractarum, ut quàm laxissimè non cohæreant, sed concumbant.

Cribellatio verò κατ' ἐξοχήν competit ficcioribus, unde pulverisatio latius patet, & tritura ipsa, siquidem cribellationem seu trajectionem per cribrum renuunt (1.) salia, nitrum, sal ammoniacum, salia alcalia, absinthii, juniperi, tartari &c. partim quod per se jam tenuari satis queant; partim quod hamatis particulis non benè transeant; partim, quod præcipuum est, quod humiditatem faciliè attrahant, ne hinc faciliè transeant. Alumen tamen & saccharum optimè cribellantur. Renuunt eandem (2.) oleosa, semen hyoscyami, lini, amygdala dulcia &c. quorum particulæ magis cohærent, unde poris non congruunt setacei, sed remanent.

Cribellationis exemplum occurrit in molendinis quoq; , durch ein Beüteltuch / quales etiam in nostris jam coeperunt parari regionibus. Adeoque concurrit in eâdem (1.) cribrum, seu ex panno lineo compactiori, seu ex setis animalium pilosis, seu ex carbaso, *ἢ* / majori vel minori quantitate effectum, poris minutissimis iisque æqualibus gaudens. (2.) motus seu agitatio & concussio, ut pulvis contusus in mortario inditus hinc inde concutiatur, æquabili manuum utrinque applicatarum motu, ut quadrantes pulvilli per minuta illa foraminula transeant, non congruæ particulæ his poris remaneant, unde ad sensum fit *διάκρισις* manifesta. Et tantò quidem major motus requiritur, quò pori minutiores & flocculistamen tenuioribus, quibus implicantur, gaudent.

Cribellationis hic usus cum pulverum usu communis est, tum ad præparationem dictam, ut per se ad usum exstet pulvis quicunque aptus, tum ad mixtionem, quod in dispensatione theriacæ locum habet, pulveribus non *ἀσέως καὶ βλαύως* remixtis melli, sed per cribrum, ut eò melius subigi & misceri reliquis queant.

LIBRI I. SECTIO I. CAPUT IV.

De

Sectione, razione, limatione, & lotione.

PRæparatio ꝑ. competit etiam simplicibus in SECTIONE, RATIONE & LIMATIONE. Fit & per hæc ipsa *διάκρισις*, seu separatio partis à toto. In singulis fit pulverisatio, sed grossa magis, alteri actui non minus destinata, quàm pulverisatio in genere. Sectio quidem fit cultro, sensu latiori, i. e. instrumento acuto & lato. Talis duplex in usu est, unus longus, extremitate unâ immobilis quoad longitudinem,

nem, ligno quadrato & oblongo firmatus, mobilis verò quoad latitudinem & profunditatem, ut subiecta vegetabilia, radices, folia, flores, contingi, & contacta conscindi queant minutas in particulas, sicque aptari infusioni, decoctioni, extractioni. Alter est longus & semiotundus, seu convexus, extremo utroque mobilis, utrâque manu versandus, factâ interpolatione & aptatione pro subiectâ materiâ. Neque enim præter duos hos modos potiores tertius, culter longus & latus, ein Hackmesser/ similiter in officinis usitatus est.

Sectio & rasura propria est mediis solidis, limatura durioribus, non pulverabilibus. Speciatim rasura debetur lignis & ossibus, lignis quidem durioribus & compactis magis, nam quædam etiam, ut xyloaloe, pulverabilia sunt in mortario, & usitatus quidem quàm in rasurâ. Compactis scilicet quoad cohesionem, non item quoad corporaturam intimiorem, nam aliàs laxius longè cohæret lignum sassafras, quàm lignum aloes. Adde, quod hoc competat lignis majoribus quoad molem & corporaturam ordinariam; nam lignum aloes magis subjugabile est minoribus frustis, quàm reliqua dicta.

Nominatur pulvis hic grossus, vel potius operatio ipsa, aliàs etiam raspatura, Holz raspeln/ à raspando, unde die Raspel-Häuser/ ut rasura ligni sancti, sassafras & similium, itidem tamen duplex, una grossior, scissurâ magis constans, uti lignum sanctum, brasiliū flavum, fuscum, rubrum, in rasurâ exstat; altera subtilior, quod in ligno sandalo rubro gemino obtinet, minoris & majoris pretii. Par ratio est torni, ferræ & similium, quæ coincidunt omninò in hunc usum, id quod speciatim de ossibus valet. Sic rasura eboris grossioribus particulis à torno habetur, ut & succinum ipsum, per ferrationem verò minores particule aliorum. Utrobique fit quædam quasi comminutio dentatis vel acutis instrumentis. Fricu vel sectione frictionis in modum tornatâ peragitur facili operâ, sensim sensimque deterendo totum aliquod frustum.

LIMATURA propria est metallis κατ' ἐξοχήν, subtilior puta, nam grossior cum raspaturâ etiam coincidit. Sic lima-

tura auri ipsius aliquando adhibetur, pro mensium suppressione & aliis usibus. Sic limatura veneris pro extractione locum habet, ut alia taceamus. Præ omnibus verò aliis limatura martis celeberrima est, ut & per se pura aliquando & fina in usum trahatur, modò satis lævigata & subacta sit, quod innoxium & indemne est etiam intra corpus. Novimus sic hypochondriacum juvenem à *D. Schenckio*, p. m. curatum, inspersâ pani butyro illito limaturâ martis tenuiori. Magis verò pro usibus aliis, ut operatio ministrans & adjuvans. Hunc in finem toto die adhibetur eadem limatura martis, & quidem fina, magnesiata, quæ beneficio magnetis à venereis particulis liberata est, quamvis & hæc insigniter mitiget & demulceat, ne virus suum in ventriculum evibrent.

Sic pro gelatinâ cornu cervi parandâ rasura ejusdem expetitur, & quidem non exterioris corticis, quæ nigrior est, nec intimæ medullaris, quæ levior & itidem nigro colore inficit alborem, sed medullaris mediæ, quod qui non observant, gelatinam spissiore, viscidior, minusque delicatam reportant: ut contrâ ea longè suavisima & purissima sit dicto modo, factâ hinc decenti quoque despumatione & clarificatione.

Præparationis exemplum insigne etiam præbet (6.) LOTIO, quæ non minus *διάνοσις* exhibet egregiam. Constat subiecto duplici 1. lavante, quod frequentissimè & principaliter est aqua simplex, adæquatè etiam destillatæ. 2. lavando, cui generaliter omnia depurationis vel separationis humidæ indiga substant, nominatim corpora solida & media etiam quædam, exemplo terebinthinæ.

Fundamentum lotionis est duplex separatio 1. puri ab impuro, 2. subtilis & levioris à graviori corpore, quem in finem vel sola mixtio aquæ concurrit, ut atomi terreæ alioqui miscibiles cum eadem confusæ separentur, vel ejusdem solutio, ut menstruum est, quod exemplis patebit. Hinc & modus non unus est, sed lotio quædam fit simplici affusione & decantatione, ut in extrahendis salibus, quædam simplici agitatione, ut in terebinthinæ lotionem, quædam fortiori confusione, ut in

DE SECTIONE, RASTIONE, LIMATIONE, ET LOTIONE. 21
ut in terreis dicetur, quædam extractione perfectâ, ut in
aloe lotâ.

Finis nempe & usus generalis est depurare & secernere,
effectu tamen diverso, qui duo distincti usus esse possunt gene-
rales, specialis multiplex. Lotio ergò (1.) *dealbat* & nitidio-
res partes reddit, quod exemplo terebinthinæ manifestum est,
five pro usu interno agitando lavetur, v. g. cum aquâ nym-
phæ in gonorrhœâ, pro usu externo in unguento digestivo
parando, albicat inde partibus aqueis & sulphureis porosiori-
bus confusis. Sic & cera dealbatur, sic succinum dealbatur,
flavum coctione cum muriâ, ut mechanicam dealbationem lin-
teaminum, ubi vel continuâ affusione aquæ, accedente calore
solis, partes sulphureæ unctuosæ elutriantur, bleichen vocant,
vel lotione domesticâ dealbantur iterum, non memoremus. Imò
salia quoque dealbantur unicè crebriori solutione & coagula-
tione, ut in arcano etiam tartari patet ex parte.

(2.) *Lotio elixiviat*, exemplo tum culinario, ad paranda
lixivia, tum pharmaceutico. Omnia enim incinerata vegeta-
bilia affusione aquæ & transcolatione sal præbent alcalinum,
hinc lixivum dictum, exemplo absinthii, centaurii minoris &c.
Quod nempe aquæ beneficium est, id lotioni seu mixtioni cum
aquâ omninò etiam quadrat. Aqua verò subit & solvit salia,
imò solvendo unit.

(3.) *Lotio edulcat*. Aqua ipsa dulcis & insipida est,
recipit verò in se salia & salina corpuscula subtiliora, & alio
quàm elixiviandi fine. Sic lapis lazuli minutissimè tritus to-
ties aquâ abluitur, probè agitando, donec affusa aqua omnis
saporis vel coloris alieni expers manserit. Nec id immeritò,
salia enim mineralia acrimoniam suam in corpus vibrant faci-
lè, nisi auferantur. Hinc etiam aqua, quâ cum cinnabaris vel
lapis lazuli & similia lota sunt, non tam facilè mucescit, sed vi-
vida permanet. Inprimis hæc edulcans lotio habet usum, ut
habeantur terræ insipidæ, præter usus mechanicos alios, exsic-
cantes, leviores. Hinc calx lota ad ambusta usurpatur, hinc
terra vitrioli dulcis fit, solâ sufficiente lotioni. Par ratio est

omnium calcinatorum & præcipitatorum, ꝯii diaphoretici, bezoardici mineralis, sulphuris aurati ꝯii, magisterii perlarum, auri &c. quæ edulcantur crebriori traiectione aquæ. Imò huc etiam feculæ ipsæ trahi possunt, ubi conjungitur comminutio & confractio particularum, & lotio, unde pulvillus mitior minusque acris ex bryoniâ, aro, pæoniâ, iride confurgit.

Ut taceamus (4.) secundarium usum, jam tactum, *lotionem* in triturâ etiam *comminutioni particularum ulteriori inservire*, cujus rei experimentum manifestum præbet detritio ferri exacuendi fine, schleiffen/ ibi enim lotio seu affusio aquæ omninò id moderatur, unde & aquæ detritæ illæ martiales sunt, omninò, & novi quasdam abortum illarum potu medietas inducere.

(5.) *Lotio extrahit* propriè dicto modo, ita ut extracta sistat. Atque adeò non solum lotio instituitur, ut sordes auferantur, relicto puriori, sed & vice versâ, ut puriores particulæ auferantur, relictis fecibus, seu impuris, minus utilibus. Extractionis exemplum præbet aloe lota, quæ non priori sensu ita dicitur, sed posteriori, unde aloe depurata seu lota fit, quando aloe pulverisata v. g. ad ꝯij. solvitur in aquâ, (accidente calore, nam lotio est duplex, calida & frigida,) hinc liquor tinctus solutione factâ filtratur per linteum, & evaporatione præviâ exhibet extractum solutivum elegans. Par ratio est aloes violatæ ipsius, imò & extracti opii liquidi & spissi, quod eodem modo menstruo aqueo paratur, de quo sub extractis latius dicetur. Sic etiam scammonii lac, menstruis aqueis factum, purgans est extractum, licet minus hodiè in usu.

(6.) *Lotio modò leviorum, modò graviorum particularum secretioni inservit*, quæ scilicet sunt utiliores. Διάκρισις enim omnis debetur primariò utilibus, quarum σύγκρσις fieri debet. Sic in ꝯii diaphoretici præparatione, factâ solutione in ollâ pro elixivatione, partes solum tenuiores & subtiliores filtro ingeruntur, crassiores impuræ relinquuntur. Sic lithargyrium præparatum fit, si lævigatum aquâ desuper limpidissimâ affusâ agitetur, donec ea turbida fuerit, hinc in aliud vas con-

ficiatur,

ficiatur, ut subtilius illud evolutum subsidat. Sic etiam terræ subtiles è calcinatis ossibus aliæve lavantur, schlemmen / ab schwämmen vocant, ut ex iis catini fiant, ut alia mechanica taceamus; item bolus armena, osteocola, aliæque hunc censum subeunt, siquidem id opus ducatur. Contrarium huius rei fit in metallicis, nominatim loturâ auri, quod illustrabimus exemplo lotionis ex fluvio Schvvarzâ, nobis vicino. Cum enim ramenta auri cum arenulis visantur conjuncta, uti auri selenium præ reliquis est diffusum metallis omnibus, procedunt ita: Ex flumine hauriunt terram & corbi indunt, lapides maiores eximuntur & separantur, confusæ reliquæ partes minutiores instrumento ligneo longo, lato & declivi, cui substratum est setaceum, ut olim pellis, ingeruntur, affunditur subinde aqua, junctâ agitatione; ita partes terreæ tanquam leviores secedunt & deturbantur, aureæ ramentosæ in setaceo relinquuntur cum terreis minoribus. Unde tandem excussæ in vas ligneum semiovale, Mûldlein / denuò repetitâ aquæ affusione & separatione sola tandem auri habentur ramenta, plura vel pauciora, non levî tamen in Schvvarzâ cum lucro. Idemque de Albi, Rheno aliisque valet, unde habetur aurum statim suum finumque, imò finisimum, ex sinu naturæ matris haustum, citra ignis aliquam ministrantem opem, idque purissimum, crudiori saltem modo eoque antiquissimo collectum. Hinc vellus ipsum aureum Jasonis, licet *Suidas*, sub voce δέρας, aliique cum ipso explicent, librum fuisse Alchimisticum, ex vellere ovino, more antiquo, scriptum, qui artem parandi aurum continuerit, ex aliis metallis transmutatione factâ; rectius tamen cum *Strabone lib. ii. Geograph.* statuitur, populos Colchos inhabitantes solitos fuisse aurum torrentium mediante vellere ovino excipere.

Sic etiam exemplum utriusque præbet lotionis cinnabaris nativa, prioris quidem, si ipsa sit paulò purior, vel saltem non bolaris, ita enim factâ pulverisatione particulæ utiliores evolvi, & subsidendo hinc colligi possunt, quod ante annos aliquot in usu nobis erat, desumptâ hac colligendi ratione ex ipsius
cinna-

cinnabaris tunc adferri consuetæ modulo; Posterioris verò, si impurior & bolaris sit magis, Germ. *Weisser Zinnober* / quatenus proceditur modo contrario, & in fundo quæritur purior pars, ad instar lotionis auri. Ita enim fit separatio partis utilioris per aquam, seu viam humidam, quæ etiam alio modo per ignem fieri potest, nostro experimento, sublimando eandem ex arenâ, igne debito subdito, manifesto argumento, esse hanc non minus *διάκρισιν*, ac illam.

Quin imò nec aurum lavari per totum, vel elui omne, sine distinctione, potest. Sed si arenulæ commixtum minoribus particulis fuerit, *Goldschlich* vocant, beneficio hinc amalgamationis secerni amat quoque, quatenus recipiuntur auri miculæ à mercurio, à quo hinc beneficio ignis iterum separantur.

LIBRI I. SECTIO I. CAPUT V.

De

Nutritione, confectiōe, conditura & trochiscatione.

Preparatio perficitur etiam 7. **NUTRITIONE**, desumptâ metaphorâ à cibo & potu, quod recipiant hoc modo præparanda humorem in se velut intimius, & quasi devorent, nutriantur. *Σύγκρισις* hæc est magis, licet idem ad *διάκρισιν*, ut exemplis patebit, extendatur quoque. Concurrunt nempe duo, (1.) *nutriens*, i.e. liquor aptus scopo, quem imbibere debet recipiens seu nutriendum, unde & insuccatio, imbibitio, imprægnatio, inebriatio audit, Germ. *träncken*. (2.) *Nutriendum*, seu quod poris suis recipere uniendum intimè liquorem debet, atque vi legum nutritionis, cum fiat per similia, etiam hic requiritur, ut liquor sit similis, homogeneous, unde hoc fundamentum est nutritionis etiam pharmaceuticæ: similia similibus nutriuntur, solida humidis, pro diversis usibus,

Sic

Sic enim *nutritio* (1.) *corrigit*, ut vis quædam seu virosa, seu alia mitigetur, quem in finem semen coriandri & radix ari imbibuntur aceto, ut & ipsa radix angelicæ, vel carlinæ, item cortex radicis esulæ, quæ omnis præparatio usibus internis eadem magis aptat. Sic & vulgatissimum est exemplum, ut amy- lum cum $\frac{v}{i}$ imbibatur aliquoties, ut eò magis hinc lævigari & impalpabile reddi in pulvere cyprio possit. Sic etiam vi- trum $\frac{g}{ii}$ corrigitur à nonnullis imbibitione cum spiritu vi- trioli.

(2.) *Nutritio levigat.* Qui usus est mechanicus, solidis proprius, non pulverisatis. Sic in usu est Germanis das Del- trāncfen dictum, sive charta imbibatur oleo, sive lignum ipsum, quod in pavimentis solent nonnulli, ut alia taceamus. Par ra- tio est in officinis chartæ incerata pro operculis electuariorum &c. Ita enim partes oleosæ complanant magis particulas hispi- das, minusque firmiter cohærentes.

(3.) *Nutritio viribus imbuat*; Sic stercus asini imbibitum succo urticæ ad hæmorrhagias & sputum cruentum prodest. Sic aloe rosata, violata, vires laxandi impetrat majores, easque correctas; & hâc præstantior longè sennata martialis. Sic sar- cocolla vires demulcendi accipit à lacte. Imò id quoque valet de perfumatione, quando stratum super stratum fit in per- fumandis seu odore grato imbuendis chirothecis, beneficio olei jasmini & odoratorum aliorum. Sic lintheamina spermate ra- narum aliquoties imbuta & exsiccata vires acquirunt ad erysi- pelas tollendum. Lintheamina sanguine asini imbuta ad me- lancholiam, sanguine leporino ad dysenteriam sistendam usur- pantur. Tacemus sparadrapa varia, imbuta efficaci vi medi- camentosâ hâc illâ.

(4.) *Nutritio tingit*, seu tincturam impertit. Spectat huc torna solis, seu lintheamina succo heliotropii imbuta; par ra- tio est, si cum succo mororum aliisve inficiantur, intincta & exsiccata. Sic & hepaticum rubrum nil aliud est, quàm pulvis crySTALLORUM tartari, nutritus seu imbibitus Râ sandali rubri. Par ratio est rosæ vitæ mineralis, lapidis prunellæ tincti, & simili- um è chemicis.

(5.) *Nutritio miscet & diffundit, seu dissociat.* Hujus rei exemplum insigne præbent varia chemicorum opera, inprimis præparatio mercurii dulcis, ubi mercurius sublimatus quasi nutritur & imbibitur mercurio vivo ana, additâ ad moderandam siccitatem & impastationem urinâ, vel aquâ simplici potius. Sic etiam miscet & diffundit olea expressa, exemplo olei olivarum, destillari enim minus potest, nisi imbibatur lateribus frustulatis discussis & candefactis; ita verò hæc frustula imbibita oleum hinc penetrans præbent. Par ratio est spiritus salis, in globulis, aliisque similibus, ubi terreæ particulæ deglutuntur, quasi & intimè sibi applicant partes salinas, mediante impastatione, quæ aliàs fluorem nancisci renuunt.

(6.) *Nutritio solvit*; quod exemplo amalgamationis ad oculum clarum est, ubi mercurius ad leges solutionis, majori dosi, v. g. octuplâ, receptus, 3j. auri quasi deglutit, devorat, atque cum eodem soluto per intima miscetur. Pertinet huc etiam mercurius coagulatus, id est, plumbum imbibitum mercurio, quod & in processibus alchimicæ locum non raro habet, ubi nutrire jubent Philosophi aurum, argentum &c. Ut taceamus elæosacchara, balsama & similia, quæ itidem nutritione gaudent.

In singulis formalis quasi ratio illa quoque adest, ut id fiat aliquoties, seu repetitis vicibus, successivâ imbibitione & exsiccatione, cum aliquâ tamen latitudine, quod ex dictis claret.

Præparatio perficitur 8. CONFECTIO & 9. CONDITURA, vires itidem magis uniendo & conservando, ut aliàs minus ætatem ferentia hoc pacto quasi condiantur, & asservari varios in usus diutius possint, liquore vel saccharo median-
te. Comitantur hanc operationem etiam aliæ ministræ, sectio, decoctio, maceratio & sic porro, Sed de his seorsim dicetur infra.

Præparatio perficitur 10. TROCHISCATIONE. Utut enim trochiscatio & ad compositionem referri queat; attamen quamdiu simplicior manet, & hujus vel illius præparationem
absol-

DE NUTRIT. CONFECT. CONDI. ET TROCHISCAT. 27
absolvit, meritò huc pertinet, compositis ad alteram classem
relatis.

Requiruntur nempe itidem ad trochiscationem duo (1.)
subjectum, quod in hanc formam aptari debet, trochi scilicet,
seu orbiculi majoris aut minoris, vel oblongi, sive carnes, seu
pulveres, aliaque, ut in officinis viperæ, squilla, agaricum,
colocynthis, præparari assueverunt; priora pro theriacâ im-
primis, posteriora pro usu polychresto purgante. (2.) Liqui-
dum subiens & inviscans, ut coire particulæ & ex massâ forma
debita concinnari queat. Adeoq; fundamentum hæret in cohæsi-
one particularum, qualis laxior etiam in pulveribus præparatis
vulgò obtinet, in aliis magis, in aliis minus compactâ, diverso pro
usu. Hæc igitur inviscans vis vel domestica est jam, ut in
agarico, item in terris, unde terræ sigillatæ nihil aliud sunt,
quàm trochisci, prout afferri & prostare consueverunt. Est
enim terrarum hæc nota, quod cum aquâ in lutum coëant.
Par ratio est succi glycyrrhizæ trochiscati. Vel adscititia, quem
in finem gummi tragacanthæ, Arabicum, imò & farinæ vel pa-
nis biscoctus in trochiscis de viperis & de squillâ adhibentur,
quæ nempe in se habent lentorem.

Hinc enim trochiscatio fit (1.) *pulverisationis melioris ex-
temporaneæ gratiâ*, quod de agarico valet, quatenus pulverisa-
tum & per cribrum trajectum maceratur cum vini albi gene-
rosi sufficiente quantitate, in quo zingib. ʒij. fuerint infusæ.

(2.) *Ob adservationis & dispensationis commoditatem*,
quod forma sit portatilis, & cohæreant magis partes, unitæ ve-
rò meliores etiam hoc loco sint quàm dispersæ, accedente in-
primis, quod id comprobat, usu & consuetudine, quæ hanc
syncrifin stabilivit.

(3.) *Ad præservationem à corruptione*, quod in trochiscis
de viperis & aliis manifestum. Pulveres enim corruptibiles
magis sunt, nec ferunt ætatem. Inviscatio verò defendit à
corruptore aëre, accedente inprimis ficatione probâ.

(4.) *Ad correctionem*; lentor enim particulas salinas ob-
tundit & inviscat ex parte, ut colocynthis hinc minus abra-
de-

re vi illâ suâ acri intestina queat, quod etiam de agarico leviori sunt, qui scribunt, porositate nimîâ ejusdem hoc pacto retusâ.

(5.) *Ad deglutitionem*, seu assumptionem meliorem. Forma trochiscorum masticabilis est, unde præbia divisa quasi jam exhibet, qui usus cum compositis est communis.

LIBRI I. SECT. II. CAPUT I.

De

Solutione & solventibus.

UT verò in præparatione tanquam primâ operatione generali vidimus syncrîsin & diacrîsin, quæ contractionem solidarum particularum corpoream speciatim intendit; sic progredimur jam ad SECUNDAM, quam constituimus **SOLUTIONEM.**

Ut solvere seu dissolvere pandere est, & liberare, in communi vocis acceptione; ita sensu medico hoc seu pharmaceutico solutio dicitur, quando repagula mixti beneficio liquoris dissoluta concorporant se cum hoc ipso, cedentia in ejusdem substantiam & velut dominium. Hinc in viâ humidâ cum versetur, fundamentum illius consistit in proportionem liquoris cum solvendo corpore, quoad texturam & qualitatem, ut fieri possit ingressus, seu subire se invicem solida in liquida possint. Duo ergo & hic concurrunt: (1.) liquor solvens, qui in scholis medicis, recepto loquendi modo, audit menstruum, à tempore scilicet triginta vel quadraginta dierum, quo in certis operationibus pro digestionem seu perfectâ extractione magis, quàm solutione utuntur. Solutio enim ipsa breviori morâ absolvitur, extractio, ejus species, diuturniori, unde menstrui nomen est ortum sine dubio. (2.) Corpus solvendum, vel extrahendum, seu quod vel totum, vel quoad certas partes recipi & cum liquore communicari debet.

Hæc

Hæc ut magis pateant, notabimus quædam phænomena:

(1.) omnia in toto globo terraqueo gaudere duplici hæc corporaturâ, fluidâ vel solidâ, ut misceri variis modis & transire se invicem possint, ut fluida essent solidorum velut nutrimenta, solida verò fluidorum receptacula, ut seorsim & conjunctim extent.

(2.) Esse perpetuam actionem calidi in humidum, humidum in solidum, perpetuam velut circulationem. In toto nempe globo terraqueo - aëreo perpetuum est mobile à primo movente productum & conservatum constantissimè, perpetua item *συνεσις* & *διόσυνεσις*, actio calidi in frigidum, humidum in siccum, ut ex continuâ illâ actione & reactione, concentratione & expansione, rarefactione & depressione principiorum elementarium tota auctio, nutritio & conservatio, imò & generatio sublunarium corporum fiat.

(3.) Aquam esse primum fluidum, terram primum solidum, adeoque illam primum solvens, hoc primum solvendum. Sunt reverà hæc materia prima omnium mixtorum, materia secunda iisdem immersa: sal, sulphur & mercurius, specificatis utrisque hinc pro individuali modulo uniuscujusque corporis. Accommodat nempe se materia pro seminum diversitate, ut loquitur *Helmontius*.

(4.) Humidum laxare poros, calorem dilatare, motum subigere intimè particulas. Idque ut à naturâ toto die fit, tanquam analystâ artificiosissimâ, ita in chimiâ seu pharmaciâ idem maximè locum habet.

(5.) Aquam esse menstruum universale, quo vegetabilia, animalia & mineralia utuntur; & simplicissimum, ut omnibus se accommodare posset. Universale est respectu locorum omnium, universale respectu objectorum solvendorum, universale respectu omnium liquorum, quos varios exhibet & sustinet, multis modis varianda & transformanda.

(6.) Compagem primam largiri omnibus corporibus terram & aquam, vinculum speciale primum viscidum sulphur, & primum solubile sal; indeque in aliis compagem esse laxio-

rem, in aliis strictiorem & minus destruendam, quod imprimis in metallis & horum principe auro visitur.

Ex quibus colligere ulterius licet, 1. *mediante solutione compagem mixtorum dissolvi*, ita ut non sibi relinquantur amplius, sed solutâ compage hauriantur quasi à liquido, seu menstruo, quod sibi adsciscit unitque intimè corporum particulas.

2. *Non omnia omnibus dissolvuntur*. Ut non omne agens in quodlibet agit, ita nec à quovis compages mixtorum dissociatur, quædam scilicet se invicem subire, certâ pororum, figuræ & proportionis convenientiâ norunt. Videmus hinc & potentissima menstrua, ut aqua fortis est, quæ lunam, vel aqua regia, quæ aurum solvere novit, nullum tamen habere jus in sulphur commune, nisi sublimius artificium accedat.

3. *Omnis solutio fit menstruo, & menstrua sunt claves mixtorum*, quibus intrare & vires expromere unicè licet, depromere naturæ arcana ex centrīs mixtorum, reclusa aperire & occulta patefacere, ante oculos sistenda.

4. *Similia similibus solvuntur*; seu quicumque liquores ingredi compagem & laxare debent, accessum non sortiuntur æquè, nisi ob modum substantiæ homogeneous recipi & recipere queant, & fieri, ut ita loquar, quædam penetratio dimensionum. Hæc enim ut in solidis non datur, ita inter fluida & solida hæcce omninò concedi debet, ut dislocentur non solum particulae, sed intimè uniantur sibi affines. Adeoque

5. *Quale vinculum corporis, tale solvens esse debet*. Axioma hoc est *Hornii in arcâ Moſis p. 184.* & fluit ex dictis; ut nempe dissociatio fiat, necessum est, ut compages laxetur, laxari verò nequit propriè & per se, nisi per sui simile liquidum, seu menstruum, cujus ingressum dum admittit, ipsum quoque solvitur hoc ipso. Et licet non semper à priori id pateat, à posteriori tamen hoc ipsum hinc quale sit colligi potest, licet facilius & expeditius hoc fiat, si cognitum statim sit, nec per experimenta diduci opus habeat, de quo legi l. c. exempla plura de auro, argento, sulphure possunt. Valet tamen hoc, non tam de identitate, quàm similitudine vinculi, quod videlicet

cet admissionis est intimioris, aliàs enim regula, uti quidem *l. c.* innuitur, universaliter vix valet, quæ enim v. g. menstruo salino solvuntur, eorum basis non æquè est sal, exemplo sulphuris, nisi id de magis genuino intelligamus.

6. *Menstruum aliud esse universale, aliud particulare.* Universale dicitur respectu subjectorum, liquor catholicus omnia radicaliter solvens, idque citra corrosionem, citrà sui mutationem, resistantiam, sedimentum.

Audit hoc ipsum alio nomine apud chimicos alcahest, seu liquor alcahest, quod in Paracelsi & Helmontii scriptis occurrit. A *Schrödero lib. 2. cap. 57.* innuitur sub tartareâ latitare veste, communiter ex mercurio procedere putatur, qualem descriptionem, quæ genuina putatur, alcahest Helmontii per communicationem obtinuimus, sed operosissimam. Duæ verò hypotheses de hoc liquore alcahest occurrunt, una pleno ore decantantium & tanquam genuinum arcanum, quod quovis modo inquirendum sit. Deprædicant etiam, se id possidere, propalare tamen non audent, seu quod invideant id aliis, seu quod reverà habere se simulent. Altera negantium, ex infallibili illo fundamento, quod non omnia uno vinculo compagis gaudeant, sed diverso. Necessum tamen omnino est, hanc divisionem amplecti & admittere universale, seu (1.) ex hypothesi saltim, ut hinc eo magis pateant particularia solventia; illud scilicet, quod primum coagulationis seu cohæsionis principium, (posito quod hoc æquale sit omnibus & idem) intimè & radicaliter dissolvit, minus licet notum; seu (2.) per hyperbolem quandam, ut menstruum universale dicatur polychrestum, multis usibus aptum, qualia huic analogia decantantur aqua temperata, acetum Philosophicum &c. qualia etiam sibi fingunt multi, juxta illud vulgatum: quisquis amat ranam &c. Seu (3.) universale dicatur, quod ad universale opus, quod vocant, seu lapidem Philosophorum aptum est, unde plurima alia nomina orta, aqua Raymundi cœlica &c. quod confirmari exinde potest, quia quicumque de liquore alcahest, ut menstruo, scribunt, omnes ad unum quasi simul innuunt vel inviti, hoc usu & fine

sine potissimum æstimari, ut nempe elementa auri hoc pacto obtineri, & nuda sine veste Diana haberi queat. Seu (4.) universale dicamus secundum quid, quod omnibus regnis quasi proprium & universale est, quo nomine tria menstrua universalia ponimus, pro metallis quidem mercurium vivum, pro iisdem verò mineralibus, vegetabilium & animalium partibus aquam & sal. Quibus quartum, seu potius reliquorum subsidium universale, ignis addi potest. Mercurius blandissimum, sal fortissimum, aqua simplicissimum.

7. *Particulare menstruum esse vel aqueum, vel sulphureum, vel salinum.* Mercurius enim, ut principium chemicum, compage reliquorum gaudet, detinendus potius illorum vinculo, quàm reliqua detinens, utpote fluxus, evaporabilis, unde seorsim tale menstruum non constituit, sed ut proteus reliquis jungitur simul. *Aqueum* constituit aqua simplex & destillata, roris Majalis, aqua pluvia, phlegma aceti destillati insipidum, quæ sufficere & reliqua omnia, ut phlegma à spiritus salis rectificatione residuum, & similia, huc referri possunt. *Sulphureum* Φλογιστὸν duplex est, vel *spirituosum*, ut spiritus vini simplex, ex vino, frumento, aliisve per fermentationem paratus, & huic analogi spiritus alii, juniperi, corticum sambuci. & imprimis acuatus quasi magis spiritus vini tartarificatus, seu alcalinus quicunque. Vel *oleosum*, sive grossius, ut olea expressa, lini, hyoscyami, sive subtilius, ut destillata & huic analogia, ut oleum terebinthinæ, pini, templinum, petroleum &c. *Salinum* vel *acidum*, idque triplicis gradus, *mite*, ut spiritus tartari, mannæ, succus cydoniorum, pomorum, vinum ipsum, tartarus; *fortius*, ut acetum, acetum destillatum, succus limonum, citri; *fortissimum*, ut spiritus salis, vitrioli, aqua fortis, aqua regia, iterum suis mansionibus gaudentia; vel *lixivum*, ex sale tartari, alcali nitri, seu liquore alcahest Glauberi, calce vivâ, spiritu salis ammoniaci, urinæ, &c. Vel *enixum*, ut arcenum tartari.

8. *Menstrua aquea sunt genuinum solvens salium, & ex viscido aquoso concretorum; adequatum sulphurum & terra.* Cum
istis

istis enim sunt homogenea ratione pororum & floris, unde ingressum fortiuntur intimiorem. Per salia intelliguntur omnia seu acida, ut nitrum, alumen, vitriolum; seu lixiva, ut calcis vivæ, cineres plantarum; seu enixa, tartarus vitriolatus &c. Horum particula oblongæ, hispida, hamata, simulque porosa & patula quasi infringuntur ab aqueis rotundis & laxantibus, unde in solutione, si aquæ simplici v. g. misceantur, particulas rotundas quasi seu oleosas æmulantur, quales ab acido & lixivo itidem videas. Hinc salia non agunt nisi soluta, menstruo scilicet aqueo; hinc serum est vehiculum salium in genere. Hinc salia alcalia elixiviantur aquâ communi, acida, alumen, vitriolum, nitrum eadem, & depurantur quoque. Pertinent verò huc & salia quasi talia, exemplo sacchari, quod de naturâ est salis, ratione texturæ exterioris saltem, imò & præparationis, est enim sal essentielle. Hinc cum aquâ parantur decocta, sirupi, gelatinæ, mucilagines feminis psyllii, cydoniorum, gummi tragacanthæ &c. Sulphura verò & terras aqua non attingit, nisi secundariò, quatenus sal est interpres amicitiae inter oleum & aquam, inter terram & aquam. Hinc extrahit quoque & solvit Tincturas dilutiores in sulphure terreo superficiario hærentes, sulphura resolubilia, emulsionem &c. Exemplum verò hujus amicitiae præbet vel unicus sapo, qui constat ex pingui & salino alcalino, unde solvitur & spumascit in aquâ. Aliàs verò nec in sulphura minus resolubilia & pingua, nec in terras ipsas jus ullum habet, nisi leviter saltem & sub specie salis irrepit.

9. *Menstrua spirituosæ genuinum sunt solvens resinarum sicciorum, seu minus igne liquabilium; adequatum salium.* Cum sulphureum sint menstruum, idque inter reliqua sulphurea maxime volatile, (spiritus vini enim ex sulphure attenuato & sale volatili cum phlegmate intimè coadunito constat,) illa etiam solvunt unicè & principaliter, quæ tali homogeneâ compage gaudent. Solvunt nempe resinas seu sale alcalino volatili foetas, seu fixas, exemplo resinæ gialapæ, scammonii, aromaticum, ligni aloes, &c. quæ singulæ igne minus sunt liqua-

biles respectivè, sed magis inde comburuntur & exiccantur. Hinc gialapa non benè præscribitur in decoctis vel infusis; resina verò scammonii optimè solvitur in spiritu vini. Hinc essentia hyperici cum spiritu vini paranda, non menstruo aqueo. Quæcunque verò resinosa vel ratione partium salinarum vel sulphurearum ab his paulò discriminantur, illa, etiam latius in solvendo patent. Sic gummi-resinæ menstruis quasi omnibus parent, instar regulæ, exemplo opii, aloes & similium, singula quippe introitum nanciscuntur. Sic camphora resinosa quidem est, sed unà sale volatili foeta, unà liquabilis igne, unde & spirituosus & oleosus solvitur magis, exemplo $\mathcal{V}$ i camphorati, olei camph. olei febrifugi, odontalgici nostri. Salia verò solvi quoque adæquatè à menstruis sulphureis frustrà sunt qui negant, exemplo $\mathcal{V}$ i tartarificati, cum saccharo edulcati, etiam alcoholificati, non aquosi, Ræ tartari simplicis & compositæ, antimonii, -ûs. $\ominus$ lis *ci vinosi, qui optimè succedit, quicquid etiam de coagulatione inde metuedâ sibi conceperint non pauci, si unà destillantur. Nam & $\mathcal{V}$ i à sale ammoniaco ipso, & à sale ammoniaco cum alcali mixto optimè abstrahitur insigni cum successu.

10. *Menstrua oleosa genuinum sunt solvens sulphureorum & pinguium liquabilium magis, adæquatè terreorum & salium.* Ejusmodi liquabilia, igne scilicet, sunt pinguedines, cera, bitumina, succinum, sulphur commune, sperma ceti, imò ipsa etiam sulphura metallica, modò præviâ calcinatione porî panfi prius fuerint, ut accessus detur promptior factâ dissociatione. In singulis hisce sal acidum simul occultatur, sulphuri, mediante terrâ, ut in sulphure communi, vel sale volatili unctuosò, uti in succino junctum, unde factum est quoque, quod sulphuris acidum proprium esse quidam arbitrati fuerint, cum tamen ipsi sit, maximè peregrinum sibi relicto, unde spiritus ex ipso sulphure eductus, sulphur nullo modo attingit, vel solvit. Faciunt id expeditius & promptius olea magis activa, vel sale volatili foeta, pigrius paulò olea expressa; cujus exemplum præbet, balsamum sulphuris, quod adjuvante calore elegantissimum fit.

fit ex oleo destillato v. g. pini, totum nigricans, totum spissum & revera balsamum consistentiâ æmulans, non minus verò etiam cum oleo lini & reliquis. Sic etiam calces Saturni & metallici alii, lithargyrium, plumbum ustum, minium, cerussa, cum oleis simul inviscantibus intimè coeunt in emplastris. Sic balsamum ad coryzam seu catarrhos elegans fit, juxta *Horstium*, ex gummi elemi & oleo succini, bregmati illinendum. Hæc ipsa ergò compacta magis sulphura & spiritui vini accessiorem denegantia oleosis auscultant, tanquam magis homogeneis. Sic sperma ceti totum cum oleo amygdalorum dulcium in pulvem seu butyrum euporiston abit, pectorali usu conspicuum. Sic hoc fundamentum est seu basis corporalis omnium quasi emplastrorum, quatenus ex cerâ & terebinthinâ communissimè fiunt, in complexum receptis hinc aliis & homogeneis vel quasi redditis. Uti verò amant hæc salia quoque & salina corpora sub terreis aliisque vinculis præsentia; ita compactiora, non reclusa, ut diximus, & purè terrea non attingunt.

II. *Menstrua acida genuinum & principale sunt solvens acidorum & terreorum, adequatè sulphurum, cum iis immerforum.* Patent acida hæc omnium latisimè, latius verò non minus ipsa solutioni huic subjicienda corpora. De acidis res clara est, sunt enim quàm maximè homogenea, ipiritus vitrioli solvit vitriolum martis v. g. unde spiritus vitrioli martialis fit, euporistus, acetum solvit nitrum, solvit alumen, sal commune &c. Terrea nempe vel sibi relicta sunt magis, vel cum sulphure intimius unita, unde instar regulæ notandum: (1.) *ubique sulphur terræ prædominatur in mixtis, acida ingressum non inveniunt*, exemplo sulphuris, succini & similium dictorum. Licet enim hæc in recessu secum gerant acidum, illud tamen figillatum quasi est, & pori terræ undique obviscati, ut nullo modo acidum se insinuare, adeoque nec solvere vel subigere eandem possit. Quod iis, qui sulphur esse acidum, quæ tale, contendunt, difficile solutu est argumentum, non enim, solvitur ab acido tanquam simili, quod tamen requirebatur,

vel consequens erat. (2.) *Quò intimius terra & sulphur sunt coalita & compacta, eò majori opus est acido, vel saltim id modifi- candum & roborandum magis est; quò laxius verò coherant, eò fa- cilius aditum inveniunt.* Hinc mars & venus extrahi & solvi facilius possunt ab acidis mitioribus, imò venus etiam ab aliis virorem expromi patitur facillimè, luna ab aquâ forti, quæ & reliqua excepto auro solvit, aurum tanquam compactissimum non nisi ab aquâ regiâ, id est, aquâ forti cum sale gemmeo, nitro, vel sale ammoniaco acuatâ. Imò hanc in rem quoque opus est cumprimis in hisce, ut malleatione vel limatione magis attenuentur, ut accessionem & admissionem majorem, ipsis fœneremus. Mercurius verò cum solvat amicabiliter aurum & reliqua quoque plus minus, vel ex hoc fundamen- to sine dubio gaudet sale acido cum sulphure intimè mixto, unde ob similitudinem hanc ipsam promptum invenit accessum, quatenus sulphur illud velut fluidum cum homogeneo sulphu- re mox coit, unde sal intimè cohærens eidem simul irrepit, & sic dominium acquirit. Sulphur verò inprimis in metallis da- ri, cohæsiō plicatilis intima docet, unde & non in pulverem fatiscunt contusa, sed malleabilia sunt, maxime aurum incre- dibilem in modum. (3.) *Pro diverso modulo menstrui & sol- vendi corporis acidæ solvunt vel blandè & equaliter sulphur ter- reum simul, adeoque tinguntur, vel cum effervescentiâ, & non tinguntur æquè.* Prius valet in tincturis martis cum aceto, cum succis cydoniorum, pomorum, cum tartaro, in solutio- nibus veneris, auri, quæ tinctæ sunt, (tinctæ verò ob sulphur prædominans magis, unde id de Saturno & Jove non æquè valet.) Posterius in mineralibus, coralliis, perlis, aliisque, de quo in sequentibus. Solvunt cum corrosione & effervescentiâ minus compacta, vel sulphuris particulis velut oblita cor- pora, confligendo cum terrâ, quod quandam repugnantiam ostendat, inprimis verò id valet de salibus alcalibus. (4.) *Menstrua enixo sale constantia cum acidis primi gradûs pari passu ambulant.* Rariora hæc sunt, & instar omnium arcanum tar- tari,

tari, quod, nostro experimento, solvit martem per se quoque & tincturam extrahit, unâ verò sulphur etiam vitriolicum ejusdem expandit, quod in Râ martis ex vitriolo ejusdem & arcano tartari ad oculum visitur.

12. *Menstrua lixivia genuinum sunt in suo genere solvens sulphurum & ex acido concretorum, adequatè cum iisdem terreorum.* Lixivia audiunt, quæ sale, ut diximus, alcalico constant, eoque vel fixo, vel volatili, simul tamen supponunt liquorem tanquam vehiculum, in quo prius ipsa soluta sint, seu aqueum, unde lixivia fiunt, sive spirituosum. Diximus hæc solvere sulphura in suo genere, quippe magis genuina sulphurum solutio fit menstruis oleosis, acidorum concretorum acidis. Attamen lixivia habent quendam symbolismum cum sulphure, quatenus hamatis suis & rigidis, non quadratis & oppositis particulis ingressum inveniunt, plicatiles viscosas partes diffociando & recipiendo. Exemplum hujus rei præbet. Δ auratum $\frac{1}{2}$ ii, item lac sulphuris, quæ cum menstruis lixivis aquosis extrahuntur, utrobique magnâ copiâ terreorum particularum se exerente, id quod etiam in salibus alcalibus ipsis ad oculum patet satis, si solvantur & evaporentur eadem, unde vel tota tandem in terram fatiscunt, indicio manifesto, terram esse de naturâ salis quoque ejusque primam materiam. Exemplum verò menstrui lixivio-spirituosi præbet essentia succini cum $\mathcal{V}$ i tartarificato, seu per destillationem, seu, quod facilius & melius, per infusionem saltem cum sale tartari vel cineribus clavellatis facta, essentia $\frac{1}{2}$ ii tartarifata cum $\mathcal{V}$ i rectificato parata, acnato eodem latitante in scoriis reguli $\frac{1}{2}$ ii sale tartari & nitri alcalico; item essentia lunæ cum spiritu urinæ, vel veneris potius, cujus animam cum spiritu salis ammoniaci optimè licet extrahere. Ex acido concretorum exemplum præbet tartarus ejusque crytalli, qui cum lixivio proprio toti solvi queunt, licet id destruendo magis fiat & per accidens, quod conciliabimus mox.

Hæc ipsa ut satis patent de relatione simpliciiori & fundamen-

damentali, ita etiam sunt, quæ hæc ipsa illustrant, notanda
alia quædam, v. g.

13. *Menstrua homogenea media se invicem in solvendo & extrahendo juvant & acuunt.* Media voco, quia ex duobus combinata sunt, non purè uno solo vel simplici liquore alterato constantia. Talia sunt menstrua *aqueo-acida*, ad tincturas violarum, rosarum, pæoniæ, aliasque consimiles ex floribus tinctis, quæ colorem rubrum fundunt, ubi aqua simplex aliave spiritu Oli, salis, vitrioli philosophici acuata affunditur; *aquea alcalibus acuata*, quæ quippe non sunt purè lixiva, uti essentia foliorum sennæ, anima rhabarbari hoc pacto extrahitur; menstrua *spirituosa alcalina*, seu sulphureo-salina, ut spiritus salis ammoniaci vinosus, & tartarizatus laudatus, tincturarum seu sulphurum ex salibus extrahendorum, oleorumque destillatorum solvendorum, non minus ac Ra Fri f. & compos. aptissimum menstruum. *Menstrua spirituosa-acidula*, quæ aquæ temperatæ nomine veniunt, cujus rei exemplum præbet tinctura sandali rubri, cui prius affuso spiritu vitrioli, hinc & brevi purpuream extrahit tincturam; item elixir proprietatis & tincturæ consimiles plures. Ita enim sub dominio spiritus vini sulphurei acidum contemperatur & ipsa sulphura simul aggreditur. Menstrua quin imò acuuntur acida acidis, alcalia alcalibus, ut longè robustiora evadant, quod exemplo aquæ fortis, & aquæ regię clarum est; Aquæ fortis quidem, ubi us Oli & nitri junctus aliam acquirunt texturam, mediam ab utrisque. Aqua regia verò fit novâ additione $\ominus$ *ci, ut plura non attingamus. Ex quo ipso etiam efficitur mediocrum horum menstruorum necessitas & usus, quia plus præstant, quàm simplicia, & unius generis; adeò ut ubi desinunt aquea, ibi quasi incipiant acida, & sic porrò. Alcalia alcalibus roborari, exemplo est lixivium saponariorum, ex cineribus cum calce vivâ acuat, quod hinc non solum lapidem corrosivum præbet, quæ vis caustica non aderat prius; verum, etiam Auratum ex gïo extrahit in copiâ. Referri etiam
huc

huc possunt menstrua sulphureo-salina alia, quatenus adjuvant salia sulphurum extractionem & solutionem, exemplo bals. Δ ris, ubi $\ominus$ $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ additum præparationem faciliat; in essentiâ succini etiam $\ominus$ $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ tritum cum succino essentiam meliorem præstat.

14. *Quædam solvunt uniendo, quædam separando, quædam immutando, quædam destruendo.* Uniendo quæ solvunt, sive inseparabiliter, quod de oleosis, ut in balsamo Δ ris, magis valet, sive separabiliter, per præcipitationem hinc, vel evaporationem separanda, dicuntur solutiones magis radicales. Sic unit se intimè $\text{V}\ddot{\text{i}}$ cum camphorâ, oleum destillatum cum Δ re. Quæ separando, homogenea adsciscunt saltim, heterogenea relinquunt, in disparibus, seu dissimilaribus magis, uti priora in paribus seu similaribus, quoad texturam substantiæ. Utraque hæc sunt κατ' ἐξοχήν solventia, quibus competit regula, similia similibus solvi; intellige primariò & per se, atque ita, ut id fiat amicabiliter, blandè, & quod potissimùm est, ut solutio fiat similis solventi, similis soluto, utrisque iterum separandis, in priores vel alios usus, quæ solutio est quàm maximè genuina. Quæ verò solvunt immutando, abeunt ab hisce magis, & immutationem tum solventi, tum soluto inferunt, id quod proprium est menstruis acidis ad solutionem terreorum aptatis. ~us Oli & acida omnia marti infusa dulcescunt, I infusum conchis aciditatem omnem amittit, eademque ratio est omnium similibus. Idemque contingit in iis, quæ destruendo solutionem præstant, uti id in solutione $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ per $\ominus$ $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ deliquatum perficitur, unde $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{us}$ $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{isatus}$ seu resolutus emergit.

15. *Quæcunque solvunt uniendo, & separando, solvunt blandè & amicabiliter; quæ verò immutando, cum effervescentiâ.* Hinc, quod confectarium est, illa similia sunt à priori, hæc à posteriori magis. Illa sub sinu seu corpore suo condunt, quæ refundere eadem possunt iisdem viribus; hæc verò immutant & immutantur, & similia sibi, licet non tam absolute, quàm
secun-

secundum quid, reddunt. Compactiora quæ solvuntur metallica, D, O, h, non mutant menstrua, terrea porosa mutantur quam maximè, quorum & ipse ♂ spectat, & calces saturni, aliam jam eo ipso texturam nacta, quamvis & men-
struorum diversitatis habenda sit ratio. Oritur ab effervescentiâ illâ seu pugna sal enixum, seu medium, ita tamen, ut prædominanti acido vel alcalino palma relinquatur, uti exemplo dicto concharum clarum esse potest. Ut in bello quidam amicè & sponte jugum subeunt, quidam non nisi cum repugnantia, utrique tamen assimilandi victoris imperio & nutui; Ita & hic se res habet. Ideò tamen non cessat canonis veritas. Neque audiendi sunt, qui ideò præcipitari v. g. Aur Otum $\frac{1}{2}$ ii ab alcali solutum contendunt per affusa acida, quòd salinæ profapiæ sint utraque, atque hinc, dum, concurrunt amicabiliter, sulphur excludi. Ubique est pugna, ibi pax & amicitia esse nequit, nisi à posteriori.

16. *Solutioni & extractioni velificatur menstrui solventis ad solvendum certa proportio, & calor.* Ut solutio fiat, & quidem perfecta, opus est, ut superet menstruum quantitate, quæ præcipuè sextupla vel octupla circiter esse consuevit, licet id variet, & communiter ex æquo & bono s. q. assignetur. Calor verò exaltat & acuit vires solventis, factâ majori subtilisatione hoc modo & attenuatione; dilatat etiam poros corporis solvendi, ut aditum ipsumque centrum ac radicem inveniatur, atque admittatur intimius, ut finis tandem optatus consequatur, seu solutio, & consequens pro re natâ præcipitatio, seu extractio in essentiis, tincturis, elixiriis & similibus. In quibusdam, etiam calcinatione opus est, quæ poros pandat, seu saltem solutione præviâ, velut primâ, ut fieri possit secunda. Sic pro impetrandâ Râ Ori opus est, ut prius ad manus sit calx auri ordinariè, quæ denuò extrahitur hinc menstruis acidulis, seu ipso vi ad id aptato. Ad Ram martis, coralliorum eadem impendenda est opera, ut in vi derivari virtus hinc queat optata. Tacemus alia huc facientia, in specialioribus præparationum loculis disquirenda.

 Ratulor eximios ausus, cla-
rescere perge:
ipla Hygiæa Tibi debita ser-
ta feret.

properab.

Clarius. Dno M. Fikkio

prosperrima quæq; comprecatur

Rudolf. Wilhelmus Craufius,

D. P. P.

 Osse modum laus est operan-
di rite processus,
sed, quæ sit ratio, gloria
non minor est.

Felix, qui satagit, quò rectè norit u-
trumque;
artificem sic & philosophum esse
decet.

Te

*Te sophicis clarum studiis dum clarat
hygea,
expectat splendens & geminat
honor.*

Gratulabundus scribeb.

Præses.

*Ikkius intendit studiis con-
digna mereri
præmia. Collaudo. Prospe-
ret alma TRIAS!*

*Nobil. & Clariss. Dn. Magistro
de felicissimo in studio Medico cursu
gratulatur ex animo*

*Augustinus Henr. Faschius,
D. P. P.*

*Actenus baud pigre Medicinae ex castra
seculus,
FIKKI, nunc dicta tendis ad arma
duce.*

*Prosperet huncce Tuum conatum summus; & adsit
Supremum Numen porro Tuis studiis.*

*Cl. Dn. Respondentis, amici ac Fautori s honora-
tissimi conatus egregios ulterius feli-
cissimos precatur*

Ebrenfried Tittmann, Med. Daus.